

יניחה על פתח ביתו מבחוץ
עם חכמת החורה כלפי
זכנים חכמות חילוניות לתוך
ורה הקדושה.

עם לשבח על מנהג ישראל
הגים לשחק בחתיכת עץ
לדדים וסובב על נקודת
דדים מורים על אומות
ומצעי מורה על עם ישראל,
העולם מסתובב ועומד על
ישראל להתדמות אל הגויים
וזרבה החורה היא חכמתכם
גמים שיבאו וילמדו מישראל
שר דרכיה דרכי נועם וכל
בוחיה שלום.

וד לבנות בתוך עם ישראל
ימת זה יש אחדות אלל
נועזו לב יחדיו על עמך
או על פטויק ח"ו. זו הייתה
יס נקבצו עלי אזי בימי
זור, מדה כנגד מדה בגלל
אחדות בקרב עדת ישראל.
ועם על המנהג שהילדים
המדליק נר חנוכה צבית
ל סיבת הגזירה אזי בימי
ה כל אחד פוסל את חבירו.

יך לדביר ביתך, כולם כאחד
מן הכלל, כאיש אחד חברים
גם הארץ (ראה חגיגה כו א),
זלרות קדשך. וכוכר לדבר
נוכה על פתח ביתו מבחוץ
כל אחד יושב בדד בתוך

ביתו, אלא כולם נקבצו וזאו יחדיו ברחובה
של עיר להודות ולהלל לשמו הגדול.

על כן דוקא בימי חנוכה שמתעורר כח
האחדות בישראל, אז היו יכולים לתקן

להביץ למה במצוה קדושה זו לא חייבו
חכמים להדר אחר פחילות ושמיים
מעולים, ופחילות ושמיים שאמרו חכמים אין
מדליקין בהן בשבת מדליקין בהן בחנוכה
(שבת כ"ג). ונקדים לבאר בנוסח ההודאה
ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת
צרתם, שלכאורה שפת יתר הוא, דהלל כבר
מוזכר בתחילה כשעמדה מלכות יון הרשעה
וכו', ובודאי עת זרה הייתה ליעקב.

ונראה דהנה אמרו"ל (מנחות נ"ג ב) למה
נמשלו ישראל לזית לומר לך מה
זית אינו מוציא שמנו אלא על ידי כתימה
אף ישראל אין חוזרין למוטב אלא על ידי
יסורין, ובכך ניכר מעלת עם ישראל על כל
העמים אשר ילכו איש בשם אלהיו בזמן
שטוב להם, אבל צר להם בזעט בכל הקדוש
כאמור (ישעיה ח כ"א) 'והיה כי ירעב והתקלף
וקלל במלכו וצאלהיו, ולא באלה חלק יעקב
דאף אם קורה שזועט מרוב טובה אבל
בראותו כי זרמו זרה הוא מתעורר לפנות
אל אביו שבשמים, כמו שאמרו (עין יעקב ברכות
ס"ג א) גנבא אפוס מחמתה רחמנא קרי.

בשו"ת חתם סופר (יור"ד סימן שמ"א) נשאל
על דבר אחד מאנשי חיל המלך
בארץ ישמעאל שמת בצתי החלאים, ויבוקש
הדבר וימנא כי הוא מהול וכו', והנה נמנא

שידליק כל אחד לפי מנהגו, זה מדליק נר
אחד וזה מדליק נר לכל אחד ואחד וזה
מוסיף והולך, ואין פרץ ואין נוחה
ברחובותינו, מה שאין כן בשאר מצוות חששו
בגוון זה למחלוקת ומשום לא תתגודדו.

מאמר ד

לו תועבה תלוי לו בצווארו כנהוג אלל צעלי
דת ההוא, ונסתפקו אי שפיר דמי להתעסק
בקבורתו. ובתשובתו הרממה כותב החתם
סופר, דקרוצ לודאי ששז והמחרט קודם
מותו וכו', סברא גדולה יש דסמוך למיתתו
בראותו ידו מטה פנה למעלה לאלקי אבותיו
וכו', ובפרט כי רוב המומרים אינם מאמינים
בעבודה זרה רק למיאצון בעלמא, ובשעה
שבטלו כל תאותיו סמוך למיתתו ויודע
שעתיד לעמוד לדין חוזר ומתחרט וכו' ע"ש.

ומבאין שכל אחד מישראל, אפילו כשנפל
לדיוטא התחטונה, עדיין חצויה
ניצוץ קדוש בקרבו, והיא מתעוררת בשעת
דחקו ואז זועק שמע ישראל, דעל ידי כתימה
הוא מוציא את שמנו הטוב.

והפותרה יד לשצים מקבל גם תשובה
כזאת, "כי לא צוה ולא שקץ
ענות עני, ולא הסתיר פניו ממנו ובשועו
חליו שמע" (מהלים כ"ב). כדברי הפייטן (מסוף
לימים הנוראים) ועד יום מותו תחכה לו אם
ישוב מיד תקבלו, דאפילו אם אינו מתעורר
בתשובה רק ציוס מותו אמתה מקבלו מיד.

בן נמנא כן היה במנשה שנעשה ראש
לבעלי תשובה (וזהר ח"א ל"א א, חסד לאברהם
מעין ה נהר ממ), דבתחלה כשהשונאים הכניסו
אותו לדוד נחושת והסיקו האש מתחתיו, לא

הניח עבודה זרה בעולם שלא הזכירה, כיון שלא הועיל לו כלום וראה שצרתו נרה, אמר, זכור אני שהיה חזי מקרא אחי את הפסוק הזה בצית הכנסת (דברים 7 ג) "בצר לך ומלאוך כל הדברים האלה באחרית הימים ושצת עד ה' אלקיך וגו'" הרי אני קורא אותך, אם עונה אחי מוטב, ואם לאו הא כל אפיא שוין. והיו מלאכי השרת מסתמין את החלונות שלא תעלה חפילתו של מנשה לפני הקב"ה וכו', אמר להן אם איני מקבלו בתשובה הרי אני נועל את הדלת בפני כל בעלי תשובה, מה עשה לו הקב"ה חתר לו חתירה מתחת כסא הכבוד שלו ושמע תחינתו וכו' (ירושלמי סנהדרין נא ג, דבר"ר נ ג). וכן בתקופות שונות בימי השופטים ומלכי ישראל, מצינו כשחטאו ישראל ונמסרו ביד זורריהם זעקו אל ה' צר להם וממלוקותיהם הושיעם.

מראשית כזאת הודענו בארץ מצרים (שמות 3 כג) "ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו ותעל שועתם אל האלקים מן העבודה", כלומר אף שזה היה רק מן העבודה אפילו הכי חתר חתירה מתחת כסא כבודו ועלתה שועתם אל האלקים.

על כך אמר נעים ומירות ישראל (תהלים קב 6) שיר המעלות אל ה' בצרתה לי קראתי ויענני, אפילו שרק בצרתה לי קראתי בתפלה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו, בכל זאת ויענני, דאף שאמרו (סנהדרין מד ג) לעולם יקדים אדם תפלה לנרה, מכל מקום כמיצ (תהלים כ ג) יענך ה' ביום צרה, שברוב רחמיו עונה גם כשמבקשים ציוס נרה. כיון שלכה"פ אז צר לו מתעורר לשוב אל ה' ולהתחנן לפניו, ואינו כאומות העולם שהם בגדר (משלי 10 כג) "אם תכתוש את האויל במכתש, בתוך הריפות בעלי לא תסור מעליו אולתו".

ובן הוא אומר (תהלים קכא ב-3) אשף עיני אל ההרים מאין יבא עזרי, ואז בראותי כי אפסה כל תקוה אני פונה לשמים ומבקש עזרתו מקודש, ועם כל זה עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ, מעם ה' דייקא בחתירה מתחת כסא כבודו בניגוד לטענת המלאכים.

ג) על זה כוונת אומרנו ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם, דאף שתחלה נמשכו אחרי היוונים ונעשו מתיוונים, כראותם דרך רשעים ללחא ואלה רשעים ושלי עולם השגו חיל נחערבו בגוים וילמדו מעשיהם, מכל מקום צעת דוחקם תפסו אומנות אבותם בידם, ואז ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם, אף שהמלאכים קטרגו שאין לקבל תשובה כזאת שצא צעת נרחם, חתרת חתירה מתחת כסא הכבוד לקבלם.

ולא עוד אלא שדנת את דינם על פי עת צרתם, ולא הביט און ציעקב במעשיהם שעשו כשהיו שרויים צרוב טובה, כמאמר חז"ל (ברכות לב 6) אין ארי נוהם מתוך קופה של תבן אלא מתוך קופה של בשר וכו', וישמן ישורון ויבעט וכו' וכסף הרביעי להם וזהב עשו לבעל, אלא אמר ראו מה בין בני לבן חמי, שישראל קדושים הם מאמינים בני מאמינים, והגם שציושצם איש תחת גפנו ותחת זיחו שכחו כי ה' הוא הנותן להם כח לעשות חיל, אמנם צר להם קראו אל ה' בחזקה, ועל ידי כתישה נתגלה מעלתם אשר מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ.

הוא שרמזו בדבריהם פחילות ושמיים שאין מדליקין בהן בשבת, רז"ל דאמנם אינו מעלה אור צעת עונג ושמחה כאשר לוחין אף עקתינ בטלין ושציתין, בשעה שנמשכין לו כל ברכאין דלעילא ולתתא (וזהר ח"ב פח א),

אבל מדליקין בהן על פני תהום זה נדלקים להאיר הרצים עמו

על כן אמרו ו) משמאל ומי

הם בגדר למיימי הם בגדר למשמ חכם לימינו ולצ נ הכסיל בחושך הו ורק כשמדת הדין בעלמא מסטרא ז הוא מתעורר וצל מקום אף הוא ר ידי המזוזה ;

לבן (שנת כה ג) ו

פחה ציתו כשיושב בשלוח נ מעצירים אותו נ אבל כשמגורש נ מנזה ותורה אור ואומר מזמורי תו

בוה יש לומר

כ"ק אאמו מזיוור צעל עצי זורקים בלאי בגד חנוכה צצית הכנס שצעת שלום ושל המרחיב דעתו לט המנזה אלא בשעה מתנפלים עליו מ היא העולה לרחו

וזבנה משתשקע שאור לו

(מהלים קכא ח-ב) אשא עיני מאין יבא עזרי, ואז בראומי ה' אני פונה לשמים ומבקש עם כל זה עזרי מעם ה' ו, מעם ה' דייקא בחמירה ו בניגוד לטענת המלאכים.

זומרנו ואתה ברחמיך הרבים ז בעת צרתם, דאף שתחלה ים ונעשו מתיוונים, כראותם ו ואלה רשעים ושלי עולם בגוים וילמדו מעשיהם, מכל ז הם תפסו אומנות אבותם ברחמיך הרבים עמדת להם, קטרגו שאין לקבל תשובה ירתם, חתרת חמירה מחמת הכבוד לקבלם.

עדנת את דינם על פי עת הביט און זיעקב זמעשיהם ויים ברוב טובה, כמאמר אין ארי נוהם מתוך קופה תוך קופה של זשר וכו', וט וכו' וכסף הרביתי להם אלא אמר ראו מה בין בני קדושים הם מאמינים בני שביושנם איש תחת גפנו כי ה' הוא הנותן להם כח ז צר להם קראו אל ה' תחיה נחגלה מעלתם אשר זראל גוי אחד בארץ.

ריהם פחילות ושמיים שאין זן בשבת, רז"ל דאמנם אינו עונג ושמייה כאשר לוותין זעשה שנמשכין זילתו וכו' ח"ב פ"א ח, א

אכל מדליקין בהן בחנוכה, בתקופה של וחושך על פני תהום זה גלות יון (ב"ר ז ד) אז הם נדלקים להאיר אור, ולכן ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם צעת לרתם.

על כן אמרו (שבת כב א) שתהא נר חנוכה משמאל ומזוזה מימין. שכן הנדיקים הם בגדר למיימינים זה, והעוברים על דת הם בגדר למשמאילים זה (שבת פח ב), לז חכם לימינו ולז כסיל לשמאלו (קהלת י ב). וזה הכסיל בחושך הולך הוא מהמשמאילים זה, ורק כשמדת הדין פוגעת בו כד דינין שריין זעלמא מסטרא דשמאלא (וזהר ח"ג קעו ב), אז הוא מתעורר וזא להדליק נר חנוכה, ומכל מקום אף הוא ראוי לחסד ה' ושמירתו על ידי המזוזה שמימין (עיין מנחות לג ב).

לבן (שבת כא ב) נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ, לרמוז דאמנם כשיושז בשלוה בתוך אהלו היצר והתאוות מעצירים אותו על דעתו ועל דעת קונו, אכל כשמגורש מצינתו לחוץ מיד נזכר צנר מצוה ותורה אור, ואז עומד ומדליק נרות ואומר מזמורי תהלים, וגם זה עולה לרצון.

בוה יש לומר טעם למנהג שראיתי אכל כ"ק אאמו"ר זי"ע ואכל כ"ק מו"ח מזיוור"ר זעל עזי חיים זי"ע, שהיו הילדים זורקים זלאי צגדים על שמש המדליק נר חנוכה צצית הכנסת. שהמכוון להראות דהגם שצעת שלום ושלוה הלך שולל צענת יצרו המרחיז דעתו לטומאה, ואינו מתעורר לקיים המצוה אלא בצעה שהוא מודח ומושפל כאשר מתנפלים עליו מכל עזר ופינה, זכל זאת היא העולה לרתמים ולרצון לפני ארון כל.

וזמנה משתקע החמה (שם), לרמוז כי בזמן שאור לו כשמש צנהרים הוא שוכח

את ה', אך צצאת השמש כשחושך מכסה ארץ, ורגלא דתרמודאי שהיא אומה מרשעת (בימות י"א א) דורכת ורומסת בקרית חולות, אז צר לו באין מנוס כאשר כל גויים סצבוני הוא נזכר צסם ה' כי אמילם (מהלים קיח ז). זכך מבקשת כנסת ישראל (שיר השירים א ו) אל תראוני שאני שחרתרת שזפתני השמש, שצהארת שמש ההללחה עיניו מסתנוורים מזרק הכסף והזהב ואומר כוחי ועולם ידי עשה לי את החיל הזה, אלא תראה זמעלתם אף שמוציאים שמנס על ידי כתישה.

זה גם הרמוז צמצוה להניחה בתוך עשרה טפחים (שבת כא ב), דהיינו שלכה"פ מקיים המצוה כשהוא צמצז של כ"י שחה לעפר נפשו זצקה לארץ צצנונו. (גמ"א ז"א ז"א)

ויבואר צוה סמיכות שני המאמרים של רבי תנחום (שבת כב א). דיש לומר שאף ראובן לזה נתכוין כשהשליך את יוסף אל הבור למען הצילו מידם. כי לפי דעתו חטא זהירותו צמצז של זן זקונים ואציו אהבו, אכל כשיהא צבור תחתיות צודאי יתעורר לחזור צתשובה, ואז יצילהו ה'.

על פי זה יפורש המדרש פליאה הדודאים נתנו ריח זה ראובן שהציל את יוסף מן הבור, היינו שעל ידי השלכתו לצור נתכוין להצילו, כאשר יתקיים צו ממעמקים קראתיך ה' (מהלים קל א). ומכאן שגם הקורא מתוך שעת הדחק, משגז לעשות צורה עונה לעמו ישראל צעת שועם אליו, והיינו ועל פתחינו כל מגדים זה נר חנוכה וכנ"ל.

ד) מבל מקום לא נתקנו ימים אלו לימי משחה ושמחה, [דלשמחה מה זה עושה כשאינו עושה תשובה כהוגן רק כגנב

אפוס מחתרתא], דאדרצה ראוי לישב בתענית וסיגופים לכפר על כל חטאתנו. וידוע שיטת סדר היום (סדר ר"ח אלה) שבראות הבעל תשובה מעשיו הרעים ראוי לו להתענות גם בשבתות וימים טובים, ומה לו לבקש שמחת מועדים ויו"ט יותר מזו שהיא שמחה גדולה

ויתרה לנפשו העלובה והעגומה וכו' עיי"ש. ולא נתקנו אלא להודות ולהלל לשמך הגדול דייקא, דאף שהמלאכים טענו שלא לקבל אותנו חרת חתירה מתחת כסא כבודך, ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה ופורקן כהיום הזה.

מאמר ה

נראה לבאר הענין שבנר חנוכה יש כמה דרגות באופן קיום המנוה, עיקר הדין ומהדרין ומהדרין מן המהדרין (שבת כא ג), מה שלא מנינו במנוה אחרת.

דהנה כשאדם מישראל עובד את השי"ת בכוונה ראויה בלתי לה' לצדו ולא להנחת עצמו, הוא מבין אשר הללו מטמאין והללו מטהרין הללו אוקרין והללו מתירין הללו פוסלין והללו מכשירין וכו' כולם מרועה אחד ניתנו וכו' (מגינה ג ב), ואינו חפץ שגם זולתו יקבל את דעתו, שהלא אין שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד (סנהדרין פט א), וכל אחד עובד את השי"ת לפי שורש נשמחו. לא כן באלו העובדים את השי"ת מתוך נגיעות עצמיות, שאז כל אחד רוצה לשמש בכהונה גדולה וזועק אני אמלוך (וכדרך אומות העולם שדעתם נחונה תמיד על גאוה ורדיפת כבוד ושררה), ומתוך כך דורש שכל אחד יתנהג כפי דעתו, וזה סימן מובהק שהולך בדרך הטומאה והקט"א.

ומצינו (ביצה כ א) בהלל הזקן ששינה בפני תלמידי בית שמאי ולא גילה להם שהציא הבהמה לעזרה לממוך עליה ביום טוב, ואף שסבר דסומכין ביום טוב לא אמר להם קבלו דעמי. לעומת זה ביי"ח דבר אמרו

(שבת יז ב) שהיה קשה לישראל כיום שנעשה בו העגל, כיון שעמדו עליהן בחרכות וברמחים (ירושלמי שבת ט א), ולא זו הדרך הטובה והישרה, כי אם כוונתך לשם שמים מה איכפת לך אם אחרים חולקים עליך ולא מקבלים את דעתך.

ויבואר (ב) בנוסח ההודאה בתפלה, כשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל להשכיחם תורתך ולהעבירם על חוקי רצונך וכו', ולכאורה זה לשון כפול, דהלא שניהם עולים למכוון אחד שאם ישכיחום את התורה ממילא יעברו על החוקים? יש לומר שהמכוון להשכיחם תורתך על ידי להעבירם על חוקי רצונך, שלא תהא מגמתם לעשות רצון קונם, אלא יתנחמו וירצו שכולם יעשו כדבריהם, ומתוך כך נחרצו המחלוקות ונשתכחה תורה מישראל.

עד שהשי"ת ברחמיו הרצים עמד להם ומסר את היוונים בידי מתחיהו בן יוחנן כהן גדול חשמונאי ובניו, ולהורות נתן שכל אחד חייב להכניע עצמו ולבטל דעתו לפני חכמי הדור, ודלא כהצדוקים והמתיוונים שכל אחד ביהירותו בנה במה לעצמו, אלא יסורו למשמעתם של נשיאי העדה, ומן דעתם דעת תורה לא ישנו אף כקונו של יו"ד.

לבן חיקנו בנר ביתו מצחו איש וציתו או נר הנצחון היה דבר בראש חוצות, שאכ מדליק באופן ל ומחרעם כנגדו ש לבטלה וכו', והיה בחדריו כשצ

בזה יש ליתן טי מדרשו של לדיקים, שנשעה הנרות היו הנערי וכו"ו, והלדיקים ולדרכיו נראה ל בימי היוונים, דכש שהורו לו רבותיו להפריע לו באו

ובאשר עור הש נתעלו שלהם, ועצו דרך הכבוד והנצחון ו קונם, ואז היו יכו על פתח ביתו כ בקיום המנוה, פי והמהדרין נר לו המהדרין מוסיף ו נשמחו וכפי שחנן לעבודתו ית"ש, וי היה ציניהם שום אחד היה שמח שג ואף אם אינו עוש סוף הריהו עושה

Tearing himself to eat when he's lightning